

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane.

Kos XXIII. — Izdan in razposlan dne 20. aprila 1889.

52.

Zakon od 1. aprila 1889,

s katerim se uvajajo za kmetijska posestva srednje velikosti posebni propisi o delitvi dedine.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem takó:

§. 1.

Za srednje velika kmetijska posestva, s katerimi je združena hiša za stanovanje, (domačije), zadobé po tem zakonu in po tistih deželnih zakonih, ki se bodo izdali na podlagi pričujočega, gledé delitve dedine veljavo posebni propisi.

Deželno zakonodajstvo določi, katere domačije naj se v zmyslu tega zakona štejejo med domačije srednje velikosti. Prav tako določi deželno zakonodajstvo tudi, katere ležine in užitne pravice se morajo vštévati v sestavine domačije, kadar se o nji odločuje, ali je domačija srednje velikosti.

§. 2.

Fidejkomisna in fevdna dobra ne spadajo pod ta zakon.

§. 3.

Lastnik take domačije, ki je podvržena določilom tega zakona, s tem še ni omejen, prosto razpo-

lagati z domačijo ali s posameznimi deli niti med živimi niti na slučaj smrti.

Določila tega zakona veljajo o zakonitem dedinskem nasledstvu vselej, pri oporočnem ali pogodbenem nasledstvu pa le tedaj, kadar zapustitelj določi za prejemnika osobo, v občnem državljan-skem zakoniku vzprejeto med zakonite dediče, pri čemer pa ni navezan na zakoniti nasledni red in tudi ne na tistega, ki ga določi deželno zakonodajstvo.

§. 4.

Ako prehaja po lastniku domačije zapuščina na več oseb, more domačija sama z vso pristojnino vred pripasti samo eni osebi, namreč prejemniku (zemljiščnemu dediču).

Kaj je šteti v pristojnino kake domačije, to določuje občni državljanški zakonik. K pristojnini spada posebno tudi gospodarski inventar, kolikor ga je potreba za redno gospodarstvo na domačiji. Kadar se dedinski deležniki o tem ne bi mogli sporazumeti, tedaj naj po dogovoru sè zvedenci sodišče ustanoví obseg potrebnega gospodarskega inventarja.

Ako bi se morda v gospodarskem inventarji kaj pogrešalo, ne more se za to zahtevati, da se naj popolni vrednost iz siceršnje zapuščine.

§. 5.

Deželno zakonodajstvo določuje prejemnika tako, da se drži pravic in redú o zakonitem de-

dinskem nasledstvu ter v teh mejah ustanovi nasledni red, po katerem so med več dediči, po zakonitem dedinskem nasledstvu dedino ob enem nastopajočimi, posamezniki poklicani, da dedino prevzamejo, ako bi se ne mogli sporazumeti. Vendar more deželno zakonodajstvo izdati določilo, da naj se neposredno za potomci zapustiteljevimi in pred ostalimi njegovimi sorodniki pokliče za prejemnika preživel zakonski. Rodni otroci prihajajo na vrsto pred adoptovanimi, zakonski pred nezakonskimi. Legitimovani otroci so enaki zakonskim otrokom.

§. 6.

Pri delitvi dedine se prideli domačija (§. 4) prejemniku, kateri pa zato postane dolžnik zapuščine do visokosti neobremenjene (čiste) vrednosti domačijske.

§. 7.

Vrednost domačije se ustanovi po pogodbi udeležencev, kadar pak bi se ti ne mogli pogoditi, po sodišči, katero jo dá zvedencem oceniti in dovpraša o nji župana (občinskega načelnika) ter jo določi po pravični presodbi tako, da prejemnik še more dobro izhajati.

Vdeležencem je na voljo dano, biti pričujočim pri cenitvi in delati svoje opomnje.

Kadar se ustanavlja vrednost domačije, ozirati se je sicer primerno tudi na gospodarski inventar, vendar se ta ne sme ceniti samostojno.

Deželno zakonodajstvo sme določiti, da more na mesto te sodiške ustanovitve stopiti taka ocena, kateri se vzame za podlago mnogokratnik čistega dohodka katastralnega.

§. 8.

Pri delitvi zapuščine naj se na mesto domačije postavi znesek, ki je prejemniku po §. 6 zaračunjen v dolg.

Ta delitev med sodediči s prejemnikom vred se vrši po določilih občnega državljanskega zakona in postopanja v neprepirnih zadevah. Vendar se mora delitev dedine vršiti vselej pri sodišči, ali pa se mora sodišču prodložiti v odobrilo.

§. 9.

Kadar se stranke ne morejo sporazumeti o rôku in obrokih izplačevanja ter o tem, kako naj se znesek, ki se mora izplačati sodedičem, do tega časa obrestuje, tedaj to odloči po pravični presodbi sodišče. Vendar pa se mora prejemniku domačije na njegovo zahtevo dodeliti v popolno odplačilo tega

zneska rôk treh let od tistega dne počenši, katerega je prisojilo zadobilo pravno moč.

Z druge strani pa se proti volji tistih, ki imajo pravico kaj zahtevati, izplačilni rôk ne sme določiti nad ta čas.

Tudi naj se poskusi, da se dotičniki mej sabo dobrovoljno pogodé, kako naj bi se zneski, katere je treba izplačati, med tem časom zavarovali. Ako se taka pogodba ne posreči, ukaže naj se v prisojilni listini, da se lastninska pravica prejemnikova na prideljeno mu domačijo more v zemljiške knjige vpisati le tedaj, ako se vanje ob enem v zavarovanje zneskov, ki se morajo sodedičem izplačati, vpiše tudi zastavna pravica na domačijo.

Zmislu primerno velja to določilo v deželah, kjer nimajo zemljiških knjig, nego knjige popisnice.

Ako se prevzeta domačija po kakem pravnem poslu med živimi popolnoma ali deloma prenese tretji osebi v lastnino, predno preteče gori omenjeni rôk, upravičeni so sodediči, zahtevati izplačilo takoj brez ozira na čas, za to določen.

§. 10.

Kadar sodišče ustanovi prejemno ceno (§. 7. odstavek 1), tedaj more deželno zakonodajstvo ukazati, da se ob enem na korist prejemnikovo odšteje znesek, kateri pa ne sme prekoračiti ene tretjine neobremenjene (čiste) cene domačijske, najdene po sodišči.

§. 11.

Zapustitelj more prednost prejemnika omejiti, odpraviti ali pa razširiti v mejah pravice na dolžni del.

§. 12.

Vrednost, za katero glavni dedič prevzame domačijo po določilih tega zakona, naj se vzame tudi za podlago odmeri pristojobin, ki jih je plačati državi za prenos premoženja.

Izvemši slučaj, da je sodišče s cenitvo ustanovilo ceno (§. 7), ne sme sicer nikdar ta vrednost biti manjša nego najmanjši znesek, določeni v členu III. zakona od 7. junija 1881 (Drž. zak. št. 49) in v razpisu finančnega ministerstva od 25. januarja 1884 (Drž. zak. št. 18), oziroma v §. 13 zakona od 9. februarja 1882 (Drž. zak. št. 17).

§. 13.

Pravica na dolžni del se s temi propisi o delitvi dedine ne ruši.

Preračunu dolžnega dela je vzeti za podlago vrednost domačije, ustanovljeno po §. 7 tega zakona. Vendar ta vrednost nikdar ne sme biti manjša kakor tisti znesek, po katerem je odmeriti pristojbino, ki se mora plačati državi za prenos premoženja.

Ne sme se to zmatrati za omejitev dolžnega dela, ako

1. sodišče v zmislu §. 9 ustanovi plačilni rok;
2. zapustitelj v veljavni poslednji volji odloči takó, da se:

a) rodnemu očetu ali rodni materi prejemnikovi do njegove polnoletnosti daje pravica, po zapustiteljevi smrti vzprejeti domačijo v svojo užitek in svojo upravo, toda z dolžnostjo, da tako dolgo, kakor traja ta užitek in uprava, vzgojuje in ako treba na domačiji vzdržuje prejemnika in njegove nedoletne sodediče, poslednje do tistega časa, ko dospè njih dedinski del, in ako pred dospeljem kak sodedič postane polnolétan, do dosežene polnoletnosti;

b) dospelje dedinskega dela odlašá do polnoletnosti sodediča, toda z dolžnostjo, da prejemnik sodediče do tega časa primerno vzgojuje, in ako treba, združuje.

V obeh slučajih (a und b) ima dosežena samosvojnost tisto moč, kakor dosežena fizična polnoletnost. Prav tako stopi v obeh slučajih na mesto dolžnosti naravne prehranitve dolžnost, izplačevati dogovorjene ali sodiški ustanovljene obresti tedaj, kadar se kak sodedič nameni za tak poklic, da se s pripravljanjem zanj in z njegovim izpolnjevanjem ne da združiti naravna prehranitev na domačiji.

§. 14.

Določila tega zakona ne veljajo za domačijo, katera je lastnina več oseb.

Izjemo delajo v tem oziru tiste domačije, ki so solastnina dveh zakonskih in ležé v takih ozémljih, za katera deželno zakonodajstvo določi, da je v slučajih smrti enega izmed obeh zakonskih drugi, ki ga preživi, upravičen prevzeti k zapuščini spajajočo polovico domačije, kolikor tega ne zabranjujejo poslednjevoljne določbe zapustiteljeve ali pa pogodbe.

V tem slučajih določi deželno zakonodajstvo tudi, ali in v kaki meri veljajo določila §^{ov} 7,

9 in 10 tudi tedaj, kadar je prejemnik preživel zakonski.

§. 15.

Kadar spada h kaki zapuščini več takih domačij, kakor so označene v §^u 1, in več oseb po §^{ih} 4 in 5 tega zakona nastopi dedino kot postavni dediči, tedaj so te osebe po tistem redu, kakoršnega določi deželno zakonodajstvo, poklicane, da prevzamejo vsaka po eno domačijo, in po tem istem redu si smejo izbrati to ali ono domačijo. Toisto se ponavlja, kadar je več domačij nego dedičev.

Potomci umrlega dediča stopijo na mesto njegovo. Med njimi smé izbirati oni, kateremu gre prednost po omenjeni vrsti.

§. 16.

Kadar deželno zakonodajstvo za domačije, kakor so v §. 1. označene, ustanovi omejitev proste delivnosti ali pa izda določila, da takih domačij ne smejo po nikakem ali samo pod posebnimi pridržki in omejitvami pridobiti ljudje, ki so že lastniki takih domačij ali večih kmetijskih posestev, tedaj veljajo določila tega zakona do take mere, da je lastnik domačije po deželno-zakonitih propisih rečene vrste omejen v svojem razpolaganji z domačijo.

§. 17.

Ta zakon zadobi v posameznih deželah moč ob enem s tistimi zakonitimi določili, katera izda o njegovem predmetu zakonodajstvo dotičnih dežel za te dežele ali posamezne njih dele na podlagi pričujočega zakona ali na podlagi že obstoječih določil.

Za dedine, katere pripadajo predno ta zakon zadobi moč, on nima veljave.

§. 18.

Zvršitev tega zakona se naroča Mojim ministrom za notranje reči, pravosodje, poljedelstvo in finance.

V Budimpešti, dne 1. aprila 1889.

Franc Jožef s. r.

Taaffe s. r.

Schönborn s. r.

Falkenhayn s. r.

Dunajewski s. r.

